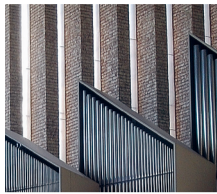

KERK in DEN HAAG

MAANDBLAD VOOR SPIRITUALITEIT, CULTUUR EN SAMENLEVING SEPTEMBER 2012 ■ WWW.KERKINDENHAAG.NL

PAGINA 3

Advies voor de jackpotwinnaar

PAGINA 4

'Dit is het jaar van de Metamorfose'

PAGINA 8

Scheepje in Oude Kerk op Scheveningen

EN VERDER Bethlehemkerk haalt banden met buurt aan ■ Kroonbede en Prinsjesdagviering over economische crisis ■ Preekprijs voor Lydia Penner

Het interieur van de Kruispuntkerk is een mengeling van sferen: kloosterachtig en modern protestants.

KDH gewijd aan elfde kerkentest

Dit nummer is vooral gewijd aan de kerkentest, het tweejaarlijkse hoogtepunt van *Kerk in Den Haag*. Voor de elfde maal is deze journalistieke test gehouden. Elf verslaggevers hebben deze zomer op enkele zondagen kerkdiensten bezocht, in kerken van uiteenlopende kleur, modaliteit, sfeer en snit. Ze geven een korte, persoonlijke beschrijving van wat ze aantreffen en hoe ze het ervaren hebben. De KDH-kerkentest omvat een kleine selectie van het kerkelijke leven in Den Haag. In deze stad zijn ongeveer 180 christelijke kerken actief.

Meer reportages op kerkinderhaag.nl

Kruispuntkerk

Wat gaat er met deze kerk gebeuren?

KERKENTEST Kruispunt in Mariahoeve is een hervormde gemeente die dit jaar haar vijftigjarig jubileum viert maar nu haar kerkgebouw dreigt te verliezen. Deze wetenschap spookt tijdens de dienst voortdurend door mijn hoofd.

BIJ BINNENKOMST ZIE IK HET AL: een vergrijzende gemeente, in een wijk, Mariahoeve, die ook vergrijd is. Toch blijken de zestig bezoekers zeer betrokken en levendig

Lees verder op pagina 2

Stembureau in de Amsterdamse kerk 'De Duif'. Het Jezuskind heeft meer belangstelling voor de oude Simeon dan voor het democratische ritueel van de verkiezingen.

Raadsleden en kerken 'verbaasd'

Burgemeester schrapt kerk als stembureau

NIEUWS Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 12 september schakelt de gemeente Den Haag geen kerkgebouwen meer in als stembureau. Dat heeft burgemeester Jozias van Aartsen (VVD) besloten.

BURGEMEESTER VAN AARTSEN vindt dat de scheiding van kerk en staat verbiedt dat religieuze gebouwen dienst doen als stembureau. Het was een politiek besluit van de burgemeester, kregen de kerkbeheerders te horen.

Raadsleden hebben verbaasd gereageerd. Gert-Jan Bakker (CDA): 'Ik heb nooit gehoord dat er problemen waren. Mensen die in een kerk stemmen, krijgen alleen met het gebouw te maken. Niet met religieuze activiteiten. Ik vermoed dat een oplossing is bedacht voor een probleem dat niet bestaat.' Ook Joris Wijsmuller, raadslid van de Haagse Stadspartij, is 'verbaasd' over Van Aartsens besluit. 'Ik zie de nood-

zaak niet', zegt hij. Ook hij heeft nooit van klachten gehoord. Het enige wat Wijsmuller zich kan voorstellen, is dat onder druk van 'een bepaalde politieke stroming' een teneur in Nederland aan het groeien is waarbij alle godsdienstige stromingen in diskrediet worden gebracht. Dat betreurt hij.

'Dit is oplossing voor een probleem dat niet bestaat'

Beide politici erkennen dat Van Aartsen als voorzitter van het hoofdstembureau van de regio Haaglanden formeel het recht heeft stembureaus te schrappen. Wijsmuller: 'Maar de gemeenteraad heeft het recht kaders te stellen. Hij had ons daarover kunnen informeren.'

Lees verder op pagina 2

Casper van Dongen neemt afscheid van Den Haag

'We moeten het water weer opstoken'

INTERVIEW Casper van Dongen, predikant in het Benoordenhout en de Archipelbuurt, gaat deze maand met emeritaat. Ruim drieëntwintig jaar heeft hij in Den Haag gewerkt. Dit voorjaar hield hij als afscheidstournee een aantal bijeenkomsten voor belangstellenden, 'A Dieu-gesprekken'.

Casper van Dongen gaat graag fietsend op pad.

DE GEMEENTEZAAL VAN DE Vredeskapel vult zich deze avond met een flinke groep. De sfeer is geanimeerd; net of er niets aan de hand is. Eén keer lijkt de ernst de overhand te krijgen, als een vrouw vraagt of Van Dongen haar begrafenisdienst later kan verzorgen. Het antwoord is gevat: dan kunt u het beste vóór tien september overlijden, of nog tenminste een jaartje leven. Want dominees laten zich het eerste jaar na hun afscheid in hun oude gemeente niet meer zien.

Naarmate de avond vordert, blijkt waar Van Dongens interesses liggen. Hij heeft bij wijze van geestelijk testament een stapeltje papieren meegenomen – blaadjes, boekjes, aantekeningen – zodat gaandeweg duidelijk wordt wat hij graag wil(de) overdragen. De onderwerpen vliegen over tafel. 'Oom Cas

vertelt', grapt hij. Hij kijkt de kring rond en vraagt: wat is er in twintig jaar volgens u veranderd? Antwoord: 'De kerk heeft altijd gevoeld als een warm bad. Al lijkt het de laatste tijd minder warm te zijn.' Van Dongen: 'Dan moet je het water weer opstoken.'

'Op paaszaterdag waakt niemand. Zo burgerlijk!'

De Vredeskapel blijkt een karakter te hebben, dat velen aanspreekt. Van Dongen: 'Ik heb de intimiteit hier weldadig gevonden. Ik ben ook gehecht

Lees verder op pagina 2

Gerdi Verbeet over de schoonheid van het compromis

Gerdi Verbeet, voorzitter van de Tweede Kamer en PvdA-politicus, houdt in de Kloosterkerk een voordracht over de 'schoonheid van het compromis'. Zij wordt geboeid door de politieke kansen voor het oplossen van maatschappelijke problemen. Dat partijen hierbij dikwijls iets moeten toegeven, vindt Verbeet niet per se nadelig.

DINSDAG 4 SEPTEMBER, 20.15 UUR.

advertentie

Reinoud Schoemaker,
LETSELSCHADE ADVOCaat
Uw letsel mijn zorg
070 - 40 43 34 6
ADVOCaat@REINBOUDSCHOEMAKER.NL
WWW.REINBOUDSCHOEMAKER.NL

Casper van Dongen

Vervolg van pagina 1

aan de Duinzichtkerk, wat altijd mijn kerk is geweest, maar hier heb je beter contact met de gemeente. Je kunt, als je wilt, wat tegen elkaar zeggen, gewoon over en weer. In het Benoordenhout gaat dat niet. Zonder de wisselwerking tussen Duinzichtkerk en Vredeskapel was ik niet zo lang in Den Haag gebleven.'

Van Dongen vertelt over het bijbelverhaal dat hem het liefste is. 'In de slaapkamer van mijn ouders hing een reproductie van het schilderij van Han van Meegeren, *De Emmaüsgangers*, dat in de jaren dertig werd aangezien voor een 'Vermeer'. Bij mijn moeder is het tot haar overlijden blijven hangen. Ik vond het niet mooi, maar het beeld is me bijgebleven. Ik heb altijd willen weten wat Jezus die twee mannen heeft verteld. "Hij begon hun uit te leggen bij Mozes en de profeten", staat er. Maar wat? De afstand van Jeruzalem tot Emmaüs is te kort om de hele bijbel door te nemen. Welke selectie heeft Jezus gemaakt? In de hemel hoop ik dat te horen.'

Van Dongen vertelt dat hij tijdens studieverlof in Israël eens de omgekeerde route heeft gelopen, van Emmaüs naar Jeruzalem, en deels terug, in stromende regen. Zeven uur duurde de wandeling. Commentaar van iemand: 'In zeven uur kan Jezus heel wat verteld hebben.'

Zo naar de drukker

Het onderwerp 'bidden' komt ter sprake. Van Dongen heeft ervaren hoe niet-protestanten, vooral monniken, met psalmen bezig zijn. 'Wat een rijkdom, als ze die oude psalmen reciteren.' Hij stimuleerde in cursussen zelf gebeden te maken door op psalmregels te improviseren via een vast stramen. 'Dat levert gebeden op die staan als een huis. Na drie keer oefenen kun je er zo mee naar de drukker.'

Over de mode in de kerk om op de avond van Stille Zaterdag een paaswake te houden: 'Je moet eigenlijk iets met de stilte van die dag en de avond doen. Tegenwoordig is er vaak 's avonds al een paaswake, maar niet te

laat want iedereen wil op gewone tijd naar bed. Dus niemand waakt. Zo burgerlijk! Hou dan een paaswake op de vroege paasochtend, als de zon net opkomt.'

Hij houdt een boekje omhoog. 'Wie van jullie weet nog wat het Limarapport was? Het was een rapport van de Wereldraad van Kerken uit 1982 over doop, eucharistie en ambt, geschreven op het hoogtepunt van de oecumenische beweging. Zeer inspirerend. Ook de rooms-katholieke kerk deed mee, maar haakte ten slotte af.'

Niet te pruimen

Vervolgens betuigt hij zijn instemming met Calvijn, de grote reformator uit Genève. 'Ik voel me calvinist, ja. Ik kom uit de Waalse kerk, die veel van Calvijns Franse allure heeft bewaard. Ik heb de eerste jaren in het Frans gepreikt. Het Nederlandse calvinisme, met de voeten in de klei, is inderdaad vaak niet te pruimen, maar hoe Calvijn de protestantse kerk heeft georganiseerd, heel democratisch, met plaatselijke kerkenraden als hoogste gezag, petje af.'

Van Dongen, die volgende maand zijn aandacht verlegt naar Leiden – kerkelijk ouderewerk in deeltijd, in een buurt waar de protestanten hun kerken verkocht hebben en bij de katholieken zijn ingetrokken – koestert zijn ambtsgewaad: een zwarte toga als teken van 'gestudeerdheid'. Geen priesterkleed. Alleen de stola's die erbij horen, heeft hij ooit in vier kleuren aangeschaft bij een christelijke Palestijnse kleermaker in Jeruzalem.

Wat hij het liefste doet – gesprekskringen leiden, pastoraat, theologie, werken aan horizonverbreding in de ruimste zin – wil hij graag blijven doen. Naast viool spelen, uiteraard. 'Dat doe ik al 58 jaar, orkest- en kamermuziek. Dat blijft mijn tweede leven.'

JAN GOOSSENSSEN

AFSCHIEDSDIENST: ZONDAG 16 SEPTEMBER, DUINZICHTKERK, 15 UUR. AANSLUITEND RECEPTIE.

advertenties

Vandebankaf zoekt maatjes voor Voedselbankcliënten

Zoek je als vrijwilliger een echte uitdaging, goed contact, inspiratie en een goede begeleiding?

Word dan maatje en help cliënten van de Voedselbank één dagdeel per week bij vragen op praktisch en sociaal gebied. Zo help je hen van de noodzaak van de Voedselbank af. Vooraf krijg je een training, tijdens het traject zijn er maatjesavonden en word je begeleid.

Ben je 21 jaar of ouder? Heb je affiniteit met deze doelgroep? Sta je sterk in je schoenen?

De training start in september (8, 15 en 22 september)

Informatie en aanmelding: Annemieke Leidekker, aleidekker@steknet.nl of Pauline Eggink, peggink@steknet.nl
Telefoon: 070 318 16 16
www.stekdenhaag.nl onder Vandebankaf

Vandebankaf is een maatjesproject van Stek-stichting voor stad en kerk

Van de bank af!

Kruispuntkerk

Vervolg van pagina 1

vormde traditie en katholieke invloeden; vandaar ook 'Kruispunt'.

Op mijn kop

De bezoekers zitten verspreid in de kerk. Een vrouw is zo goed om mij op weg te helpen in het liturgieboekje. Vol aandacht houdt ze in de gaten of ik het wel volgen kan. Terecht en met een lach geeft ze mij ook op mijn kop omdat ik mijn portemonnee ben vergeten en daardoor niet aan de collecte kan bijdragen. Wanneer ik om mij heen kijk, zie ik een loop tevoorschijn komen en verbaas ik mij over het merk rollator naast mij: 'topro Olympos'. Wat opvalt, is de prachtige, doordachte architectuur van de kerkzaal. Eén kant is van donkerrode baksteen en met wervelingen, iconen en kaarsen. De andere kant is strak en heeft een enorme raampartij. Ook hier een mengeling van sferen. Een klooster aan de ene

kant en tegelijkertijd een moderne protestantse kerk. De dienst wordt geleid door een invalser; het is tenslotte vakantietijd. Een zeer verzorgd en goed articulerende dominee. Zelfs zijn wenkbrauwen en handen lijken getraind op een ouderwetse school voor welsprekendheid. Het thema van zijn preek is 'missionair

FOTO MARGOT C. BERENDS

zijn', de manier waarop de kerk uitdraagt waar ze voor staat. De dominee is licht kritisch wanneer hij zegt dat het missionair zijn een toverformule lijkt voor een kerk die afneemt 'in aantallen en betekenis'.

Zijn preek is zeer genuanceerd en benadrukt vooral 'dat geloof ook stilte en

bezinning nodig heeft'. Hij maakt daarnaast evengoed een missionaire opmerking: 'In het missionaire werk gaat het niet om ons, zelfs niet om de kerk. Christus is het brood der wereld, niet wij zelf'. Ook Luther wordt daarbij niet vergeten. Wij zijn bedelaars, schreef hij tenslotte. Wanneer ik de kerk verlaat, bedenk ik dat de kerken waar juist jongeren komen maar moeten sluiten. Laat de jon-

'Geloof heeft ook stilte nodig'

geren missionair twitteren en facebooken. Kunnen de ouderen op hun Olympus blijven zitten, waar ze soms al meer dan veertig jaar verblijven.

GILLES BOEUF

Wat opviel: Behulpzame gemeente. Sfeervolle architectuur.

Geen kerkgebouw als stembureau

Vervolg van pagina 1

Enkele tientallen kerken zijn van de lijst van stembureaus geschrapt. Het totaal aantal stembureaus in Den Haag bedraagt circa 270. Vorig jaar, met de verkiezingen van Provinciale Staten, waren stembureaus gevestigd in buurthuizen, bibliotheken, scholen, musea, winkels, verzorgings- en verpleeghuizen, een ziekenhuis en sporthallen. En ook in kerkgebouwen. Behalve de Agneskerk (Beeklaan) zijn het overwegend protestantse kerken van allerlei snit. Ze worden altijd ingericht in een bijzaaltje of in de hal; nooit in de kerkzaal.

Frederik Ekkelboom, koster van de Bethelkerk Loosduinen, heeft een ambtenaar aan de telefoon gehad. 'Toen ik vroeg naar de reden waarom onze zaal geen stembureau meer is, zei hij: "Misschien hangt er nog een kruisbeeld, waardoor mensen beïnvloed kunnen raken."' De koster wijst erop dat in openbare bibliotheken toch ook godsdienstige boeken te vinden zijn: bijbels, korans, boeddhistische geschriften. 'Moeten die boeken op de verkiezingsdag dan achter een gordijntje, zodat niemand ze kan zien?'

In plaats van in de Bethelkerk wordt het stembureau nu in een tegenoverliggend tuincentrum gevestigd. Ekkelboom, lachend: 'Mag dat tuincentrum op 12 september nog wel christusdoorns verkopen?'

Minder verkrampt

Andere reacties uit kerkelijke kring getuigen eveneens van onbegrip. Ds. Ijjo Akkerman, voorzitter van de algemene kerkenraad van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage (PGG), zegt: 'Het heeft mij zeer verbaasd dat onze burgervader dit besluit heeft genomen. Ten eerste omdat hij dit op persoonlijke titel doet en ten tweede omdat hij met dit besluit geen enkele voeling toont met een niet onbelangrijk

deel van de samenleving in deze stad.'

Hij wijst op de 'enorme bijdrage' die kerken aan de samenleving leveren, zowel wat de moraal als de sociale cohesie betreft. 'Alleen Stek (Stichting Stad en kerk) al mobiliseert meer dan achthonderd vrijwilligers om actief te zijn in wijken en buurten.'

'Van Aartsen kan nog veel van zijn voorvaders leren'

Akkerman citeert met instemming een recent artikel van de theoloog dr. Maarten Wisse in NRC Handelsblad, die zegt 'het beu te zijn, die voortdurende aanval op religie.' Wisse beweert dat een minder verkrampte omgang met godsdienst in het publieke domein juist de scherpe kantjes er van afhaalt. Citaat van Wisse: 'Al sinds de zestiende eeuw weten de Hollandse regenten dat je religies niet moet opsluiten in hun eigen privéruimte. Staatsgefaciliteerde religie is gematigde religie.'

Akkerman: 'De heer Van Aartsen kan nog veel leren van zijn voorvaders, die oog hadden voor het maatschappelijk belang, namelijk dat er ook nog ergens een ziel huist in de samenleving, in een wijk, in een buurt.'

'Een doorgeslagen vorm van secularisme', zegt Rob van Essen, oud-predikant in Laak. 'Bovendien merkwaardig, gezien de goede samenwerking tussen gemeente en kerken op ander gebied. De overheid vraagt de kerken mee te werken aan de uitvoering van de WMO, de Wet Maatschappelijke Ondersteuning.' Stek voert dit jaar voor ruim vier ton uit aan sociale projecten, in opdracht van en betaald door de gemeente Den Haag.

advertenties

Begeleiding voor leerkrachten
Begeleiding voor leerlingen

www.groenbasisonderwijsinstelling.nl
info@groenbasisonderwijsinstelling.nl
tel. 070-3062565

SCHUURMAN KLEIJWEG
DE VRIES ADVOCATEN

Effectieve rechtshulp door specialisten
Oriënterend gesprek gratis na afspraak
Ook gesubsidieerde rechtshulp

TELEFOON 070-427 32 15
www.skv-advocatenkantoor.nl

Monuta

ik weet hoe ze begraven wil worden
maar hoe regel ik dat?

Met één telefoontje nemen we al uw zorgen uit handen. Bij ons staan uw persoonlijke wensen centraal.

Bij Monuta in Den Haag denken we graag met u mee.
bel 070-306 54 54
Monuta 't Statenhuys
Statenlaan 78, Den Haag
bel 070-360 39 05
Monuta Innemee
Laan van Elk en Duinen 38, Den Haag
www.monuta.nl

ARMAND IT SERVICES

Armand IT Services 06 33 87 70 30
Het Kleine Loo 43 info@armand-it-services.nl
2592 BW Den Haag www.armand-it-services.nl

GRATIS KENNISMAKINGS ACTIE

Wij komen geheel kosteloos bij u langs om een gratis check-up op uw systeem te verrichten.

Gegarandeerd kosteloos in de regio Den Haag.

24 uur service
Reparatie
Hulp op locatie
WiFi
Advies
Installatie

Onderhoud
Automatisering
Bekabeling
Begeleiding
Cursussen
Netwerk Beheer

De koperen kroonluchters bovenop het achttiende-eeuwse Bätz-orgel verfraaien de ruimte. Dit 'schip van de kerk' oogt imposant.

Lutherse kerk

Samen naar de overkant

KERKENTEST Helder zonlicht stroomt de Lutherse kerk binnen. Het monumentale, maar matig gevulde gebouw maakt mij even melancholisch. De gemeenschap roeit met de riemen die ze heeft.

DE KERK VULT ZICH MET OVERwegend ouderen, al zijn er ook enkele kinderen. De Evangelisch-Lutherse gemeenschap groet elkaar vriendelijk; men maakt ook een praatje. Het blijkt een kleine, maar hechte gemeenschap. Achter mij hoor ik dames: 'Die man die hiervoor

zit en nu opzij kijkt, ken ik ook niet.' Hebben ze het over mij?

Geheim koffertje

De dienst begint. De ouderling laat weten dat de bloemen voor een vrouw zijn die 99 jaar is geworden. Na het Kyrie en Gloria spreekt dominee Van der

Meij opgetogen de aanwezige kinderen toe, die 'het geheime koffertje' meekrijgen voor de kinderdienst. Wat zal er inzitten? In elk geval een kleurplaat van Jezus en de discipelen, verklapt de dominee. Volgens lutherse traditie wordt er veel gezongen, ook vanmorgen. Een minder bekend lied, gezang 95 ('Nu bidden wij met ootmoed en ontzag'), wordt niet geschuwd. Men zingt het wat moeizaam, maar ja, de melodie is ook niet gemakkelijk.

Herman van Veen

Dominee Van der Meij stapt op de kansel en start met haar preek, gebaseerd op Marcus 6 (vers 46-56). Haar verhaal begint duidelijk vrijzinnig: 'Veel in de Bijbel is niet echt gebeurd. Alleen met beeldspraak brengen we onder woorden wat ons ten diepste raakt.' Ook Van der Meij vertelt vol beeldspraak,

aan de hand van de liedtekst uit *Suzanne* van Herman van Veen.

'En je wilt wel met Hem meegaan, samen naar de overkant / en je moet Hem wel vertrouwen, want Hij houdt al jouw gedachten in zijn hand.'

Zij laat de zinnen mooi aansluiten op de lezing van Marcus 6. 'De leerlingen

'De dood blijft, maar de bevrijding gloort'

zijn op zee, er is geen licht, alleen maar zee. Maar dan komt Christus. Hij gaat voorbij om hen voor te gaan. Het doodswater heeft niet het laatste woord. De dood blijft, maar de bevrijding gloort.'

De beeldende taal houdt mijn aandacht vast. Ik zie de bange discipelen

op de boot in het duister zo voor me. 'Wij kunnen verbeelden dat we samen met zijn leerlingen in de boot zitten, in het schip van de kerk', vervolgt de dominee. 'Het komt ook op ons aan. We moeten roeien met de riemen die we hebben. Maar met Jezus aan boord bereiken wij de overkant. Beduusd, dat wel.'

De kleine gemeenschap in deze kerk roeit zeker met de riemen die ze heeft. De warme sfeer na afloop maakt een ding duidelijk: het gaat deze groep nog goed af ook.

MARCEL VAN VELDHUIZEN

Wat opviel: Aan het slot van de dienst bleef iedereen zitten om te luisteren naar het orgelspel. Bij de koffie trakteerde een gemeentelid dat haar vijftenzestigste verjaardag vierde, op stroopwafels.

Christus Triumfatorkerk

Advies voor de jackpotwinnaar

Het kleurige interieur staat in schril contrast tot de buitenkant.

KERKENTEST De tweeënveertig meter hoge toren van de Christus Triumfatorkerk bepaalt het straatbeeld van de Juliana van Stolberglaan. Om kwart voor tien luidt de enige klok, die als opschrift heeft: 'Deo sono populum voco', ik luid voor God en roep het volk.

BIJ ZO'N GROOT KERKGEBOUW, een schepping van architect G. Drexhage, verwacht je monumentale toegangsdeuren, maar via pijlen word je naar de achteringang verwezen. Eenmaal binnen is het

'Is de dominee in het groen, dan is er niet zoveel te doen'

gastvrijheid troef: een paar vrijwilligers reiken de liturgieteksten uit, anderen wensen je goedemorgen. Je voelt je meteen welkom. Voor de kerk-

zaal moet je de trap op naar de eerste verdieping. Wat daar opvalt, is het kleurige interieur, dat in schril contrast staat tot de buitenkant. Een verademing is het ook om eens in gestoffeerde kerkbanken plaats te mogen nemen. Bijzonder is de fraaie lichtinval, en als de dienst is begonnen, de perfecte geluidsinstallatie en akoestiek.

In het groen

De voorganger is dominee Irma Pijpers-Hoogendoorn uit Alphen aan den Rijn. Volgens het kerkblad *Samenspel* is ze een graag geziene gastpredikant. In het blad schrijft ze bij de Leidse Cantorij wekelijks de sterren van de hemel te zingen. De circa 130 toehoorders – opvallend veel van middelbare leeftijd – zingen goed mee.

De voorganger begint de dienst met een grapje. 'Er is een gezegde: is de dominee in het groen, dan is er niet zoveel te doen'. Er gebeurt inderdaad niet echt iets bijzonders: de dienst gaat volgens de gebruikelijke orde.

De overweging is aangepast aan de actualiteit. De predikante vraagt zich af, wat je zou moeten doen als je de jackpot wint. 'Omdat de kans hierop nihil is, heeft het weinig zin om er over te speculeren', zegt ze. In de praktijk blijkt dat het ook niet zaligmakend is als je toch de gelukkige winnaar bent.

'Maak je geen zorgen voor de dag van morgen', is haar boodschap, 'Dat geeft rust en is beter dan het gepeker over wat je in de toekomst kan overkomen. Het ware geluk is het koninkrijk Gods'. Je moet doen waarvoor je geschapen bent: je naasten helpen in nood, concludeert ze. Na de dienst staan koffie en cake klaar.

PAUL SCHOTT

Wat opviel: De gestoffeerde banken zijn een verademing, de gastvrijheid genereus. De kerk verhuurt veel zalen; een belangrijke inkomstenbron, aldus de trotse penningmeester.

Jongeren uit Laak op kinderkerkentest

KERKENTEST De kerkentest van *Kerk in Den Haag* heeft school gemaakt. De kinderen van de Protestantse wijkgemeente Laak zijn zelf op pad gegaan.

DE JONGEREN VAN DE LAAKKAPPEL zijn de afgelopen weken op onderzoek uitgegaan in de Marcuskerk, Bethelkapel, Thomaskerk en de eigen gemeente. Maar niet alleen ter vermaak. Dieuwke van Loo, begeleidster van de kindernevendienst, ziet in de test een psychopedagogische meerwaarde. Zij zegt: 'Er waren twee aanleidingen om de kinderen mee op stap te nemen. De eerste is de sluiting van de Laakkapel. Niet alleen voor ouderen, maar ook voor kinderen en jongeren is het soms lastig om van kerkgebouw te veranderen. Uit je beschermde plek komen moet jeleren, en met zo'n kerkentest gebeurt dat.'

Grotere diversiteit

De tweede aanleiding is de ontkerke-

lijking en het kennismaken met een grotere religieuze diversiteit. Onze kinderen denken vaak dat ze de enigen zijn die nog ter kerke gaan. Veel klasgenootjes groeien op in een andere religieuze traditie, een etnische kerk of helemaal zonder geloof. Wij willen onze kinderen laten zien dat er meer christelijke kerken en gelovige kinderen om ons heen zijn.'

Elke viering is beoordeeld op wat er te zien, te horen en te doen valt voor kinderen tijdens en na de dienst; vervolgens hebben de kinderen hun waarnemingen verwerkt in persoonlijke verslagjes. Van Loo: 'Een dienst in de Bethelkapel heeft al vijf sterren met een uitroepteken gekregen.'

ROBERT REIJNS

Bethlehemkerk wil met Eltheto banden met buurt aanhalen

Het nieuwe wijkgebouw van de Bethlehemkerk, Eltheto, wordt zaterdag 22 september opengesteld voor publiek. Het is die dag 'nationale burendag'.

De opening wordt gevierd met feestelijke activiteiten voor jong en oud. Er is een kinderprogramma en een boekenmarkt. Ook wordt de website van het nieuwe Eltheto gepresenteerd.

De Bethlehemkerk, onderdeel van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage, is geen wijkgemeente en daarom niet verantwoordelijk voor een bepaald deel van de stad. De bezoekers komen uit heel Den Haag en zelfs uit de omgeving. Met de ingebruikneming van het wijkgebouw Eltheto, en met nieuwe activiteiten, wil de gemeente haar betrokkenheid met de omliggende stadswijken vergroten.

advertenties

JOHAN WASSENAAR
VOETBEDDEN, OP-MAAT EN SCHOENEN

Prins Hendrikstraat 132 2518 HX Den Haag 070 363 75 19
info@johanwassenaar.nl www.johanwassenaar.nl

Welk aardig maatje gaat samen met mij, opgewekte senior (vr), 1x p. wk een afw. 10 km wandelroute lopen. Norm. tempo, weinig praten, tóch gezelschap. erminia59@hotmail.nl

In de Vredekerk blijft het orgel waarschijnlijk onbespeeld.

Vredekerk

Vlaggen en tatoeages

KERKENTEST Warme klanken komen je in de Vredekerk aan de Maartensdijkaan al gauw tegemoet. Mensen begroeten je, maar bespringen je gelukkig niet zoals in Volle Evangeliegemeenten weleens het geval is.

NOG VOORDAT DE DIENST begint, dragen een man en vrouw liederen voor uit de Opwekkingsbundel, ondersteund door gemeente, gitaar en tamborijn.

'God is de liefde van Jezus', klinkt het. Al gauw rijst het publiek op uit de banken. Handen klappen en vliegen de lucht in. Sommigen gaan zelfs met vlaggen zwaaien, voorin de kerkzaal.

Zeker een halfuur gaat het zo door. Het orgel blijft vandaag geheel onbespeeld; waarschijnlijk zoals altijd. 'Eigenlijk zijn wij meer een pinkstergemeente', vertrouwt een bestuurslid mij later toe. Toch wordt er, althans vandaag, niet in tongen gesproken. De preek van voorganger Theo van Kouteren gaat over Exodus 5 (vers 22-24): God belooft Mozes zijn volk met sterke hand uit Egypte te leiden. 'Als je ontmoedigd bent, is er alle reden om Hem te danken dat de overwinning nabij is', concludeert Van Kouteren. Wat die overwinning vandaag de dag precies inhoudt, blijft mij een beetje vaag. Vervolgens legt hij uit wat Gods almacht concreet inhoudt: 'Het betekent

bijvoorbeeld, dat je kan schuilen onder zijn vleugels.' Maar hij waarschuwt: 'Je moet ook actief in het leven staan.' Merkwaardig genoeg blijft de collecte achterwege. Volgens een bezoeker vergeten ze die wel vaker.

Witter

Al veertien jaar huist deze evangelische groepering in de naoorlogse, van oorsprong gereformeerde Vredekerk. Is er iets veranderd? Ik hoor een aantal nieuwe opwekkingsliederen. En sommigen komen nu ruim na het openingstijdstip binnendruppelen. Onder hen zie ik mannen met tatoeages. Ook heb ik een jongetje gezien dat tijdens de hele zangdienst met zijn elektroni-

ca speelde, terwijl pa het prima vond. De bezoekers lijken hier witter dan in andere gemeenten van de Morgenstond, het samenwerkingsverband van Evangelische en Pinkstergemeenten in de Randstad.

Een van hen is Annemiek, opgegroeid in de Nederlandse Hervormde kerk, maar sinds haar achttiende evangelisch. Ze komt hier al enige jaren: 'Ik zocht een balans tussen genade en wet. Die heb ik in deze gemeente gevonden.'

JESSE BUDDING

Wat opviel: Een levendige club van ongeveer tweehonderd man, onder wie veel jongeren.

IN DE SCHEMERING STEEKT EEN misdienaar de zeven kaarsen op het altaar aan. Even later komt hij terug, met een ambtgenote en twee priesters, een man en een vrouw. Zij dragen witte gewaden met parse paramenten, en ieder een zwarte driepuntige baret. Er volgt een liturgie, voorgedragen vol eerbied. De priester staat bijna de hele dienst met haar gezicht naar het altaar. Er klinken terugkerende formules en er worden rituele gebaren gemaakt.

Een gebaar van de priester doet denken aan een Byzantijns icoon; en steeds als de drie-eenheid wordt genoemd, gebaren de gemeenteleden met een kruisje op het voorhoofd, een kruisje voor de mond en een cirkel rond het gezicht.

De liturgie is er nadrukkelijk op gericht om, met de inspiratie die je opdoet, opgeladen en geheeld te worden. Tijdens de dienst focuste ik sterk op de betekenis van woorden. Ik kan mij voorstellen dat een mensenwijdingsdienst spiritueel ervaren kan worden, zodra de vertrouwdheid met die woorden toeneemt. Enkele keren

De Christengemeenschap

Opgeladen en geheeld

KERKENTEST

In de kerkzaal van de Thomaskerk (Groothertoginnelaan) is het schemerig en heel stil. Hier viert de Haagse Christengemeenschap haar 'mensenwijdingsdienst'.

klinkt een lier. De ijle melodie past prachtig in de stilte.

Bijna iedereen gaat, zij aan zij, ter communie: een hostie en een nipje van met water gemengde wijn. Vervolgens raakt de priester heel licht het linker jukbeen aan van de communicanten: 'De vrede zij met u.'

Na afloop vraagt een man of ik nieuw ben. Ik beken dat ik gestuurd ben om een impressie van de dienst te schrijven. Hij heeft als ontwikkelingssamenwerker altijd veel gereisd en ging 'overal' naar de kerk. Daarom voelt hij zich thuis in deze gemeenschap. 'Ik was zo gelukkig in de cultus te horen dat we in vrede bij elkaar zijn, ver-

bonden in Christus.' Hij gebruikt het woord 'cultus' zonder obscure bijmaak, eerder dankbaar. Hem raakt ook de opperste concentratie: 'De priester wordt bij het uitvoeren van de liturgie in de rug gesteund door ieders stilte.' Een vrouw vertelt dat ze deel uitmaakt van de Christengemeenschap 'omdat je er niet hoeft uit te stralen dat je zo'n blij christen bent'.

NELLEKE DE JONG-VAN DEN BERG

Wat opviel: Alles van de buitenwereld kun je even loslaten. De gemeenschap is gastvrij en attent voor iedere bezoeker.

Prinses Julianakerk Scheveningen

Terug naar de wortels

KERKENTEST Je hoeft geen Scheveninger te zijn om je in de Prinses Julianakerk welkom te voelen. Ik krijg een pepermuntje van mijn buurvrouw.

VERHIP, ZIJN WE AL BEGONNEN? Ik moet in deze monumentale kerk even bij de les blijven tussen Scheveningers die meteen uit volle borst een Opwekkingslied inzetten. 'Abba, Vader, ik behoor u toe'. Een gezang uit het eigen liedboek van de wijkgemeente, samengesteld door kerkleden, bedoeld voor jong en oud. Het lied ontroert me telkens weer. Ja, zingen kunnen ze op Scheveningen! Jaap Quist, eigenlijk predikant van de Oude Kerk, mag een volle kerk toespreken: één grote Scheveningse familie. Ook mensen uit randgemeenten als Rijswijk komen op zondag even terug naar hun wortels. In een hoek zitten twee oude vrouwen, in de originele klederdracht van het vissersdorp.

(Peper)muntje

Het tijdstip van de collecte verrast me. Nog voordat ds. Quist aan zijn preek begint, nodigt hij iedereen uit de portemonnee te trekken. Ik ben gewend pas aan het einde van de dienst te doneren. 'We doen het hier altijd zo', vertelt een ouderling me na afloop. Hij weet ook niet waarom. 'Mocht de preek tegenvallen, dan is het geld in elk geval al binnen', merk ik schertsend op. Ik voel me welkom hier, alhoewel ik geen Scheveninger ben. Mijn buurvrouw geeft me een Wilhelminapeper-muntje. En dat nota bene in het gebouw, waar prinses Juliana in 1928 de

eerste dienst bijwoonde! Het is een historisch, indrukwekkend bouwwerk.

Stress op zondag

In een gebed hekelt Quist de samenleving die de zondagrast ten grabbel heeft gegooid. Het is een godsgeschenk dat we moeten koesteren, zo maant hij. 'Iedereen raakt steeds meer in de stress'. De discussie blijft actueel: sommige politieke partijen maken van de winkeltijden een punt tijdens de verkiezingscampagnes. Hij vergelijkt de barmhartige Samaritaan met moslims en Marokkanen die ook soms met de nek worden aangekeken. Quist daagt het publiek uit stelling te nemen. 'Komt u tussenbeide als er in de Schilderswijk iemand wordt neergestoken? Wat doe je als een kind in je klas op school wordt gepest?' Volgens hem is de liefde in de samenleving verkild. Hij vindt - actueel! - dat families verplicht zorg in verpleegthuizen moeten leveren. Verder zouden mensen veel te snel scheiden. Waar is de naastenliefde gebleven, het oog hebben voor elkaar? We zijn die boodschap van Jezus onderweg kwijtgeraakt.

Als ik buiten sta, vraag ik me stiekem af: op welke partij zou de barmhartige Samaritaan hebben gestemd?

HANS HEMMES

Wat opviel: Tot groot verdriet van de Scheveningers geen 'bakkie' na afloop; de keuken moet worden vervangen. Ze zijn ook opgelucht, omdat hun vaste dominee Van Harten toch op Scheveningen blijft.

Watchman Catholic Charismatic Renewal Movement

'Dit is het jaar van de Metamorfose'

KERKENTEST 'De reine ziel zal visioenen zien en de eindtijd voorspellen', belooft de voorganger. Het reinigingsritueel dat daarna wordt uitgevoerd, neemt ons mee voor een 'tocht door de wildernis'.

TWEE DONKERGEKLEURDE VROUWEN toveren een kil bijkamer-tje van de Evangelisch-Lutherse kerk om tot kitcherig-knus kerk-

kanen van de Watchman Catholic Charismatic Renewal Movement, mag ik daar gedurende drie doodstille kwartieren bezinning uit putten.

Wildernis

'This is the day of our Lord, alleluja!', dondert de Nigeriaanse voorganger door de microfoon. Acht zielen schrikken en gaan staan. 'Welkom allemaal. Laten wij de Heer danken. Open jullie monden. Nu!' Een kakofonische storm

van lofprijzingen ('Lord, thank you, you can do it!') laat vervolgens de ramen trillen. God zal het horen ook, lijkt de intentie. Hier na openen we het moderne liedboek 'Songs for Christians'. Enkele liederen worden vertolkt in een prachtige Afrikaanse canon.

Twee uren van gebed en gezang later maakt de voorganger zijn missie bekend. 'Vandaag wil ik met jullie in Abrahams voetsporen treden en een weg door de wildernis banen. Het is een zegen dat wij onze nieuwe, witte gast mee mogen nemen.'

Losse verhaaltjes

De voorganger begeleidt ons door een jungle van losse preekverhaaltjes en luidstimmige liedjes. Herhaaldelijk wijst hij op het doel van de reis. 'Dit is

het jaar van de Metamorfose, een periode van verandering voor alle christenen binnen onze beweging. Het komt voor dat sommigen omvallen wanneer ze gereinigd worden, omdat Satan hun lijf verlaat. De reine zal visioenen zien over de naderende eindtijd.'

Echt zwanger

Om het 'geloof te versterken' noemt de voorganger voorbeelden van zonden en geloofsregels. 'Een onvruchtbare vrouw droomde dat een arts een ei in haar baarmoeder stopte, waarop ze later echt zwanger bleek; 'masturberen mag, maar niet bij pornofilms; 'wij noemen ons een katholieke ofwel universele kerk, omdat we geroepen zijn het bijbels christendom wereldwijd te verspreiden.' Oorverdovende 'amens' en 'alleluja's' vullen de kamer nadat de predikant stelt dat nederigheid en vernedering sleutels zijn voor een betere baan en een verblijfsvergunning. 'Alleen zo zullen God en besluitvormers meer medelijden en barmhartigheid voor ons tonen.' Met gebeden en gejammer wordt zijn mening bevestigd. Lichamen wankelen, zielen lijken getergd te worden, blikken volgen mijn houding.

De Afrikaanse wildernis benauwt mij. Het wordt wazig voor mijn ogen. Krijg ik een visioen, is de eindtijd nabij? Ik kom bij bewustzijn als de collecte rondgaat en het slotgebed - 'met gesloten ogen en gestrekte rechterarm, graag' - wordt uitgesproken. Na vier uur sta ik weer buiten.

ROBERT REIJNS

zaaltje: plastic kathedr, dito planten ernaast, plus twee luidsprekers waarmee je je in het hele universum verstaanbaar zou kunnen maken. Ik krijg een (geprivilegeerde?) zitplek op de eerste rij toegewezen, en 'The Modern Language Bible' (1959) in de hand gedrukt. Samen met het handjevol Afri-

FOTO ROGIER CHANG

Vrij-Katholieke kerk Stilte van begin tot eind

KERKENTEST Verscholen tussen woonhuizen in de Vogelwijk bevindt zich het intieme gebouw van de Vrij-Katholieke kerk. Deze onbekende gemeenschap telt in Den Haag circa zeventig leden.

BIJ BINNENKOMST WORD IK vriendelijk ontvangen en krijg ik een beknopte uitleg van de viering. Opvallend is de serene rust. Geen gepraat of gestommel. De priester en vrouwelijke diaken zijn, samen met de ongeveer twaalf bezoekers, in gebed verzonken. Ik laat me meeneemen in deze rust.

Welzijn van Beatrix

De viering begint met een meditatie over Maria als 'albeheerser' van het heelal. Overvloedig gebruik van wie-

rook begeleidt niet alleen dit gebed, maar alle gebeden. Priester Theo Mensink houdt een korte preek waarin hij het belang van zuiverheid aan de orde stelt. 'Liefde, vriendschap en waarheid kunnen niet zonder zuiverheid', betoogt hij gepassioneerd. De organist is op vakantie en daardoor gaat het zingen van de verschillende liederen af en toe wat moeizaam. Dankzij het enthousiasme van de diaken blijven de kerkgangers op muzikale koers. Bij de voorbeden is het opvallend dat er expliciet voor het welzijn

van koningin Beatrix wordt gebeden. Aan het eind van de viering bidt iedereen weer minutenlang in zwijgen. Mensink legt uit waarom: 'In onze vieringen raken de kerkgangers vervuld van gebed en energie. Aan het slot is er ruimte om deze energie weer te laten wegstromen'.

Intensere beleving

Na afloop komt iedereen samen in de tuin waar thee, koffie en veel koekjes klaar staan. Dan is er niet alleen gelegenheid voor 'social talk' maar ook voor diepere gesprekken. De priester neemt hier alle tijd voor! Zo vertelt een van de aanwezigen dat zij graag lid wil worden van de VKK. Zij is al gedoopt en moet nog een aanvullende zalving ontvangen.

Veel van de kerkgangers zijn afkomstig uit de Rooms-Katholieke kerk. Nieuwsgierig vraag ik waarom zij voor de VKK hebben gekozen. 'De kleine gemeenschap en de goede sfeer spreken me aan', meent iemand, 'en ik kan hier helemaal tot rust komen'. Een ander vertelt dat zij de viering intenser beleeft en bezieling heeft teruggevonden. De Vrij-Katholieke kerk vindt dat iedereen volkomen vrij moet zijn om een eigen zienswijze te vormen. Haar christelijke leer is geïnspireerd door theosofie en gnosis. Na iedereen bedankt te hebben voor de gastvrije ontvangst verlaat ik de kerk met een religieuze ervaring rijker.

MONIQUE MEEUSSEN

Wat opviel: Veel jongeren. Kerkbeelden ontbreken. Je kunt hier volledig tot rust komen. Er is aandacht voor elkaar.

Informatie over 'stille retraite'

Wie een midweekje, van 16 tot en met 18 oktober, met een groep van de Kloosterkerk op 'stille retraite' wil bij de trappistenbroeders in de abdij Koningshoeven in Berkel Enschoot, kan woensdag 19 september in de Kloosterkerk een voorbereidingsavond bezoeken. Tijdstip: 20 tot 21.30 uur. Hans Richter, begeleider van de retraite, zegt: 'Stille betekent veel méér dan alleen maar zwijgen. Het wordt een tijd van loslaten en verstillen, je staat met lege handen.'

VERPLICHTE OPGAVE VOOR DE RETRAITE KAN TOT 20 SEPTEMBER, VIA E-MAIL KERK. BUREAU@KLOOSTERKERK.NL OF TEL.: (070) 346 15 76.

FOTO MARGOT C. BERENDS

Emmauskerk

Met elkaar en voor elkaar

KERKENTEST Sensatie trekt meer aandacht dan stilte, zegt de invalpastoor. Toch krijgen priesterschandalen en parochiefusies niet de kans om de 'vrede van Christus' te verstoren.

ALS IK MIJN FIETS BIJ DE Emmauskerk aan de Leyweg op slot zet, hoor ik het zingen van de kerkgangers al, dat door de open deur naar buiten klinkt. Een uitnodigend geluid. Binnen word ik verrast:

'Vroeger moest je, nu ga ik omdat ik er behoefte aan heb'

wat een gebouw! Vooral de modern vormgegeven glas-in-loodramen zijn een blikvanger.

Aandacht

Na een zitplaats gevonden te hebben, ontdek ik – als niet-katholiek – de misaal vergeten te hebben. De kerkzaal zit redelijk vol. Veel grijze haren, maar niet bij iedereen. De sfeer is gemoedelijk. Er zijn wel meer laatkomers, maar niemand kijkt er van op als een compleet gezin nog na een kwartier binnen komt. Routineus volgt het ene li-

turgische ritueel na het andere en iedereen lijkt alles van binnen en buiten te kennen. Dat maakt de viering wat gladjes, maar als de invalpastoor het thema introduceert dat bij deze zondag hoort – 'het verlangen naar God' – heeft hij wel alle aandacht. Nou ja, die van mij in ieder geval.

Waar voeden wij ons mee, vraagt hij zich af. 'Sensatie trekt meer aandacht dan stilte. Als hier iedere week wonderen zouden gebeuren, zou de kerk afgeladen zijn. Met brood en vis een grote menigte voeden is spectaculair, maar daar gaat het niet om. Je brood delen, betekent dat je aandacht en zorg deelt en durft te kijken wat er achter de dingen leeft.'

Gemeenschapsmens

Die aandacht voor elkaar komt tot uiting als iedereen in beweging komt en elkaar de vrede van Christus toewenst. Als vanzelf schud ik ook een heleboel handen. Het raakt me. Bij de koffie kijken enkele parochianen met enige weemoed terug op de

volle kerken van vroeger. 'Eén op de vijf katholieken gaat nog maar naar de kerk', zegt een dame, 'en er is ook nog ongeveer dertig procent afgeval- len door de recente priesterschandalen'.

Dit jaar is er een fusie geweest, waardoor nu vier geloofsgemeenschappen één parochie vormen. Dat is niet zonder slag of stoot gegaan. Logisch, het afstemmen van zaken vraagt best wat van iedereen, maar polarisatie wordt zodoende voorkomen. Velen zijn actief in de parochie als vrijwilliger. De betrokkenheid is voelbaar. 'Vroeger moest je naar de kerk, maar

nu ga ik omdat ik er behoefte aan heb', zegt iemand. 'Het betekent veel voor me. Juist het vaste stramien vind ik zo mooi, dat is de eenheid van de katholieke kerk. We zijn als gemeenschap

Juist het vaste stramien vind ik zo mooi

best close, we zijn met elkaar en we zijn er voor elkaar.' Een ander is het met haar eens: 'Ik ben een gemeenschapsmens, daarom kom ik hier.'

JOLLY VAN DER VELDEN

Wat opviel: Een voorzanger die de maat slaat waar niemand op let. Inspirerende ruimte door de kleine altaren waar je de stilte kunt opzoeken.

advertentie

PC LOOPT NIET LEKKER?

Tijd voor een PC Refresh!

Vanaf € 49,- loopt uw PC weer als nieuw

- ✓ Volledige herinstallatie van Windows XP, Vista of 7
- ✓ Windows veiligheidsupdates en gratis virusscanner
- ✓ Uw persoonlijke bestanden netjes teruggeplaatst

Een nieuwe PC kan nog even wachten.
Maar de ergernis over uw huidige PC kunt u NU beëindigen!

Bel: 06 330 36 596 – E-mail: info@pcrefresh.NU – www.pcrefresh.NU

IN - DRUK

GELUKKIG IN DE GOUDENREGENSTRAAT

Straatnamen gaan een leven lang met je mee, want het zijn de verzamelbakjes in het archief van je verleden. Een enkele keer kom je ze tegen, hoog bejaarde mensen die nog steeds in hun geboortehuis wonen. Of mijn honkvaste juffrouw van de tweede klas, die ik op mijn afscheidsfeestje kon uitnodigen omdat ze sinds 1953 niet verhuisd was.

Verhuizen naar een andere buurt, een andere stad, heeft toch iets van een avontuur. Als jongere ga je 'het huis uit' en betreft een kamer. Mijn eerste kamer was zo klein, dat de deur niet meer open kon als het opklapbed naar beneden was. Een hok zou je het nu noemen, maar wat voelde ik mij er vrij! Als mijn salaris was bijgeschreven besteedde ik het bij 'boekverkooper Riemer' grotendeels aan bedrukt papier en haastte mij naar

huis. Niemand die mij kapittelde over onverantwoorde uitgaven. Ja, op de Horsterweg ontdekte ik de theologie. In een flat in de Schipmolen werden onze kinderen geboren. In het huurcontract van Patrimonium stond dat je op zondag geen was buiten mocht hangen, want protestants wilde men wezen. Toen we naar een pastorie in Amsterdam-Oost vertrokken, liep ik nog één keer door de lege kamers. En ik herinnerde mij hoe ontroerd mijn moeder was toen ze voor het eerst op visite kwam. 'Joh, wat prachtig!' Je realiseerde je dat je een 'sociale stijger' was geworden. In de Ter Gouwstraat sliepen we aanvankelijk onrustig, want het gedender van de treinen hield ons uit de slaap. De pastorie werd het zenuwcentrum van de gemeente: tienerclub en gesprekskringen aan huis. Stencilapparaat op de slaapkamer, waar

mijn vrouw voor het slapen gaan het kerkblad produceerde, logeerkamer voor Jaap Mees die twee dagen pastoraat deed in de buurt. We waren al jaren weg uit de buurt, toen er op het nabijgelegen plein een herinneringsplek kwam voor de honderden Joden die hier tijdens de oorlog weggevoerd werden. Ze moesten wachten in de Ter Gouwstraat en de bewoners zagen het machteloos van achter de gordijnen aan. In Den Haag werd het de Goudenregenstraat, die ook in de jeugdherinneringen van J.J. Voskuil ('Onder andere') een plek heeft. Ik denk direct aan de tuin, de verborgen lusthof waar tram- en autogeluiden niet doordringen. Mijn lief speelde er krijgertje met de kleinkinderen. 'Ik wil hier nooit meer weg', zei ze. Dat hoefde ook niet, want er was een andere lusthof voor haar bereid. Zo hoopte ze en de hoop

maakt niet beschaamd.

Vorige maand zat ik in Landsmeer bij de afscheidsmusical waarin mijn kleinzoon een louché oplichter speelde. De postcode loterij blijkt namelijk in de Goudenregenstraat (!) gevallen te zijn en hij probeert de nieuwe rijken van hun centjes te ontdoen. Genoten heb ik van het enthousiasme waarmee gespeeld en gezongen werd. Maar steeds ging mijn blik naar die Goudenregenstraat op het podium van het Landsmeerse verenigingsgebouw. Mijn archiefbakje tot de rand gevuld met geluk en pijn, dromen en dalen. Na afloop koffie bij mijn kleinzoon, want geluk vindt altijd weer een adres om gedeeld te worden.

ROB VAN ESSEN

advertenties

Van Der Helm
uitvaartzorg

persoonlijke begeleiding bij uitvaarten... van mens tot mens...

070 - 335 03 97 - www.vdhuz.nl

P.J. de Groen
KLOKKENMAKER

Reparatie aan alle soorten klokken.
Billijke prijzen door rechtstreeks van atelier.
Klokken worden gehaald en terug geplaatst.

070 - 511 4250
NARCISLAAN 28 WASSENAAR

Engelen & Spoor
UITVAARTVERZORGING

Gericht naar uw persoonlijke wensen

Verzorgen en hulp bij verzekeringen en deposito's

Diverse uitvaartcentra beschikbaar, o.a. 'Sorghvliet', Groot Hertoginnelaan, 's-Gravenhage

Kantoor
Jan van Nassaustraat 110, 's-Gravenhage

Tel. (070) 350 7000
(dag en nacht)

info@engelenenspoor.nl www.engelenenspoor.nl

Fa. A. H. Kerkhof & Zn
uitvaartzorg sinds 1892

BEGRAVENISSEN - CREMATIES
Traditioneel - Persoonlijk - Eigentijds

o.a. beschikbare rouwcentra in de regio „SORGHVLIET” Groot Hertoginnelaan 1 „WALDECK” Oude Haagweg 28 Loosduinen

THUIS-opbaring met vereiste middelen en zorg

- Vastlegging persoonlijke wensen in een wilsbeschikking
- Kostenbegroting, -informatie
- Uitvaartverzekering (geïndexeerd)
- Deposito (waardevast)
- Uitvaartverzorging op alle begraafplaatsen en crematoria en voor elke verzekeringsmaatschappij in Nederland

Kantoor en bespreekruimte
Groot Hertoginnelaan 227 - Den Haag

telefoon
070 - 3451676

Protestantse Kerk, kerken per stadswijk

Stadswijken	Kerkgebouwen	Tijd	zondag 2 sept.	zondag 9 sept.	zondag 16 sept.	zondag 23 sept.	zondag 30 sept.
Centrum Schilderswijk	Lukaskerk Om en Bij 2	10.00	ds DN Stegeman HA	ds WTV Verhoeven doorstartzondag	Dominicus: Zo voelt het, zijn met velen	ds JChr Donner	ds WTV Verhoeven
Bennoordenhout Archipel Willemspark	Duinzichtkerk van Hogenhoutklaan 89	10.00	ds JC van Dongen HDoop	ds CM Schreuder Maassluis	15u! ds van Dongen afscheid (emeritaat)	ds C van Duinen HA	ds C van Duinen
Bezuidenhout	Vredeskapel Malakkastraat 1	10.30	ds C van Duinen	ds JC van Dongen	geen dienst, om 15u naar Duinzichtkerk	ds DL Schiethart	ds D Sikkema Zoetermeer
Mariahoeve	ChristusTriumfatorkerk Juliana v Stolberglaan 154	10.00	ds B Bootsma	ds J van Opstal	startzondag dss Stiemer & Bootsma	ds I Pijpers - Hoogendoorn < JOP	dr RE Stiemer
Marlot	Kruispunt Diamanthorst 187	10.00	ds HJ van Haarlem	ds FB Fennema	ds CM Schreuder Maassluis	dr A van Haarlem Amersfoort	ds B Bootsma
Stadsdeel Laak	Pax Christikerk Vlaenburg 2	10.00	ds PJ Bakker HA open kerk	ds PJ Bakker open kerk	ds PJ Bakker open kerk	ds MJ Zandbergen Wadd'vn / open kerk	ds CW Rentier A'firt open kerk
Moerwijk / Morgen-stond / Zuiderpark	Laakkapel Deimanstraat 7	10.00	ds PC Meijer	ds D Sikkema	ds G Nagel HA	dhr WK v Stuivenberg startzondag	ds MSF Kemp
Transvaal / Valkenbos/Rustenburg	Marcuskerk Jan Luikenlaan 90	10.00	ds L Oosterom Helmond	ds R de Reuver HA	dr R de Reuver startzondag	dhr H Domburg *	ds de Reuver
Regentesse-kwart. Z	Valkenboskerk Zuiderparklaan 2	10.00	ds ME den Dulk	ds KH Wigboldus	ds ME den Dulk startzondag	ds KJ Koffeman	ds KH Wigboldus
Vogelwijk Segbroek	Bethelkerk Th. Schwenckestraat 30	10.00	naar Maranathakerk 10u30 !	ds HJ van Haarlem	ds R Steenstra Ldn	ds O Elseman HA	ds DN Wouters Huizen
Statenkwartier-O Duinoord Zeeheldenbuurt Regentesse-kwartier-N	Bergkerk Daal en Bergselaan 50	10.00	naar Maranathakerk 10u30 !	ds J van den Berg	ds O Elseman	ds A Wicke	ds O Elseman
Morgenstond / Zuiderpark / Houtwijk	Maranathakerk 2e Sweelinkstraat 156	10.30	ds IJ Akkerman S/T	ds IJ Akkerman	naar de Herrnhutters oec dinst 10u30	ds J van den Berg	ds Akkerman
Vruchtenbuurt	Noorderkerk Schuijstraat 9/11	10.00	dr R Stiemer startzondag	ds WL Pera, Leersum	10u30 oec dinst HA bij de Broedergemeente	ds Stiemer HA	ds T Bergsma 19u ds vdHoeven citydnt
Loosduinen	Thomaskerk Harmelenstraat 108	10.00	ds GA de Groot	ds JA Tielkemeijer startzondag	ds Tielkemeijer S/T	ds Tielkemeijer	ds KH van Klaveren
	Bosbeskerk Bosbesstraat 5	10.00	ds JA Tielkemeijer	dr NW den Bok Utr	ds TM van Montfoort Nieuwegein S/T	ds AR de Meij Mecima	ds HJ van Haarlem
	Abdijkerk Willem IIIstraat 40	10.00	ds HTh Vollebregt	ds H Onderstal	dr HE Wevers	ds GJ van den Berg Schiedam S/T	ds FB Fennema
	Ontmoetingskerk Louis Davidsstraat 2	10.00	cand R Stigter Utr	ds JC v Westenbrugge HvHolland	ds LH van Rouendal	ds MJT Burema Alphen/R S/T	ds H Onderstal
	Bethelkerk Loosduinen Händellaan 50	10.00	ds NA Riemersma S/T	ds IA Padmos de Kaag	ds NA Riemersma	ds NL van Dorp	ds Riemersma
Bouwlust Vrederust	Shalom v/h Salvatorkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds FB Fennema	ds AH van Oudenallen S/T	ds KH Wigboldus	mw CA de Peuter * Noordwijk	ds JA van Kempen startzondag
Scheveningen Dorp	Bethelkerk Scheveningen Jurriaan Kokstr. 173	10.00	ds E van Dalen HA	ds Maasland, 17u dnt a/ze ds Beeuwkes	ds Maasland jeugd.	ds Maasland 17u terug in de tijd	ds FJ van Harten
	Oude Kerk Keizerstraat 8	10.00	ds J Quist Voorb HA ds J Maasland	ds J Quist HA idem en dankzegging	ds Quist start/gezins ds A Vastenhoud	dr HG deGraaff Rt ds JMDvdBerg Wezep	ds J Quist, mi:cand vd Linden Katwk jeugd.
Belgisch park Statenkwartier - W	Nieuwe Badkerk Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds OTh Boonstra HA	dr MSF Kemp	ds HJ van Haarlem	ds OTh Boonstra	dnt voor jong en oud
Duindorp	Prinses Julianakerk Tesselsestraat 6	10.00	ds FJ van Harten HA idem dankzegging	ds TJ Smink Nwrkr/Z ds J Maasland	ds JW van de Kamp ds J Meynen jeugd	startzondag ds FJ van Harten	ds J Maasland ds J Quist
Ypenburg	De Toevlucht Laan van Hoornwijk 140	10.00	ds A Minnema	ds HJK Vaartjes Delft	ds G Rinsma Roermond	ds A Minnema startzondag	ds A Minnema
Leidschenveen	De Leidraad Harriët Freezerhof 28	10.00	ds ThJ Haitjema S/T	dhr M Boelen *	ds Haitjema	ds N Paap	ds ThJ Haitjema

Kerken in overige categorieën

PKN-kerken voor de hele stad	Bethlehemkerk Laan van Meerdervoort 627	10.00	ds LJ Vogelaar vb HA	ds LJ Vogelaar HA idem dankzegging	ds LJ Vogelaar ds G vGogh Huizen HD naar de Herrnhutters oecum dienst 10u30	ds A Vastenhoud ds Vogelaar startdnt	ds LJ Vogelaar ds Terlouw Bergs'nk dr W van der Meiden van STEK
	Houtrustkerk Beeklaan 535	10.30	ds KJ Holzapffel Rem pred Rt	ds KH van Klaveren S/T	ds MR Klokke ds SL Schoch	ds Lanooy	ds Klokke cantate ds vdMeij-Seinstra
	Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds MR Klokke	ds MMB van der Meij	10u15 Vredesweek Binnestadspastores	ds WTV Verhoeven	
	Evang Lutherse Gemeente Lutherse Burgwal 9	10.15	beide predikanten	ds MMB van der Meij	10u15 Vredesweek Binnestadspastores	ds WTV Verhoeven	
	Eglise Wallonne Noordeinde 25	10.30	pasteur D Ribs	pasteur D Ribs	p. A van der Lingen Sainte Cène	dr A van der Lingen dim. de la rentrée	pasteur dr K Blei
Overige kerken voor de hele stad	Deutsche Evang Gemeinde Bleijenburg 5	10.30	PfarrerIn B Wenzlaff	Pf E Benz- Wenzlaff	10u15 naar Lutherse kerk ivm vredesweek	Pf E Benz- Wenzlaff	PfarrerIn B Wenzlaff
	Doopsgezinde gemeente Paleisstraat 8	10.30	ds Chr Duhoux - Rueb	ds L Penner startdnt	10u15 naar Lutherse kerk ivm vredesweek	ds L Penner	ds AJ Noord
Ziekenhuizen	Ekklesia Brouwersgr. 2-K in steeg door hek	11.00	X	geweld en onderdrukking	X	Amnesty en vredesweek	X
	Evang. Broedergemeente Herrnhutters Chasséstraat 1	10.00	zr R Harry	zr G Bendt - Wijsman	10u30 hier oec dienst zr Chr Welschen	zr Chr Welschen heropening kerk	zangdnt zr Welschen
	Ned.Indonesische k.GKIN Thomaskerk Den Haag Nieuwe kerk Rijswijk	12.30	ds J Linandi HD	Adham K Satria D Th	ds JMdeKlerk Wassnr	ds S Tjahjadi	ds Wahyu S Wibowo
	Remonstrante kerk Ln v Meerdervoort hg 955	10.30	de 3 predikanten opening seizoen	ds M Sloomans	ds F Knoppers, Boekelo	dsM Sloomans HA	ds JF Goud
	Vrije Evangelische Gem. Zoutkeetsingel 112	10.00	naar Noorderkerk startzondag	mw ds P Smidt	naar de Herrnhutters oec dnt 10u30!	pastor A Tulling	naar de Noorderkerk
Parnassia	Bronovo Ziekenhuis Bronovolaan 5	10.00	ds E Hulsman	pastor JC Koeleman	ds PA Wilbrink	ds JW Steenbergen	ds E Hulsman
	Haga Ziekenhuis Leijweg 275	10.00	pastor WH Hoefman	ds E Baars	ds SMA Wevers-van der Feltz	pastor WH Hoefman	pastor Hoefman
	MCH Westeinde Lijnbaan 32	10.00	pastor A deGrujter	pastor W Hoogendoorn	pastor A deGrujter	ds PA Wilbrink	pastor B Wessel
dienst met doventolk	MCH Sint Antoniusshove B. Banningln 1 Ldsch'dam	10.30	pastor AG Wessel	pastor A de Grujter	mw L Ridderhof-Boon	pastor A de Grujter	ds I J Visser
	Franciscuskerk Monsterseweg 93	10.30	pastor H Delemarre	pastor JA Smit	ds MH Kroes	ds MT Minnema	pastor H Delemarre
	Clarakapel Rozenbottelstraat 14	10.30	pastor T van Driel	ds JChr Donner	pastor T vd Knaap	pastor H Delemarre	ds MT Minnema
	Koningkerk B. Ingenhoeslaan 4 Vbg	10.00	dss van der Burg en Schiethart		ds DL Schiethart		In Olijftak Zoetermeer dovenpastor JF Kievit

Kerken met vaste gegevens voor elke zondag

Anglican Church , Arij v d Spuijweg 1 8.30 & 11.00 Holy Communion, 9.30 All Age Worship, 18.30 evening service, Praise & Café, 4th sunday 17.00 choral evensong	American Protestant Church Esther de Boer van Rijklaan 1 9.00 quiet traditional worship, 10.00 Praise ! 11.30 traditional service with choir	Oud-Katholieke kerk Juffrouw Idastraat 7 eucharistievieringen: elke zondag 10u en elke wo 12u45 in zolderkapel Vesper op monumentendag: za 8 sept 16u30	Het Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170 9.30 samenkomst	Baptistengemeente Vier Heemskinderenstraat 91 10.00 samenkomst	Genootschap der Vrienden - Quakers Stadhouderslaan 8 10.30 stille samenkomst	Leger des Heils , Prinsegracht 57 10u samenkomst olv Major en mw Arie van Dijk met muziekcorps en zangbrigade De Oase, van Meursstr. 1, 2e zondag vd maand 10u	Bethelkerk elke maandag 19u Taizé-avondgebed Zorgvlietkerk Prins Mauritslaan 10 elke vrijdag 20u Taizé-avondgebed Elandstraatterk elke 1e zaterdag vd maand 19u30 Taizéviering Benedictuskerk elke laatste vrijdag van de maand om 19.30u Taizéviering
---	--	---	---	---	---	--	---

Rooms-katholieke kerken, Nederlandstalige weekendvieringen, zie verder www.vliethaghe.nl

Centrum , Parkstr 65a, H. Jacobus Maior zo 9.00 NL, 10.15 Lat., 12.15 NL	Schilderswijk , Hoefkade 623, H. Martha, za 19.00, zo 9.45. Boskant Fluwelen Burgwal 45 3e vr 17u30 koorvesper	Haagse Hout , Wassenaarseweg 53, St. Paschalis Baylon, zo 11.00	Bezuidenhout , Bezuidenhoutseweg 153, OLV van Goede Raad, za 17.3	Marlot , Bloklandenplein 15, Onbevlekt Hart van Maria, zo 9.3	Zeeheldenbuurt , Elandstraat 194, H. Onbevlekt Ontvangen, zo 11.00	Rijswijk Sir Winston Churchillln 372 H. Benedictus en Bernadette za 19.00, zo 9.30
Beeklaan 188 , H. Agnes, zo 10.00	Valkenbos , Kamperfoeliestraat 279, H. Familie, zo 10.30, vr 10.00	Loosduinen , Loosduinse Hoofdstraat 4, OLV Hemelvaart zo 10.00, za 13.00	Waldeck/Kijkduin , Aaltje Noordewierstraat 4, OLV Pastoor van Ars, zo 10.30	Leyenburg , Leyweg 930, H. Antonius & Lodewijk, zo 10.00, 3e za 13.00	Scheveningen , Scheveningsweg 233, H. Antonius Abt, za 17.00, zo 10.30	Rijswijk , van Vredenburgweg 69, H. Bonifatius, za 19.00, zo 11.00

Symbolen: ♪ met cantorij, muziek etc;
X geen dienst; * geen opgave ontvangen;
☞ zie www.kerkindenhaag.nl;
☞ voorganger met preekconsent;
☞ kerkelijk werker.

Doordeweekse diensten:

■ Aandachtscentrum Schoolstraat 18 di t/m vr 13 u stilteviering

■ Kloosterkerk elke wo 19.30 u vesperviering

■ Evangelisch Lutherse Kerk elke wo 12.45 - 13 u middaggebed

Samenstelling: Kerkelijk Bureau Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage. Opgave en wijzigingen: hagepreken@casema.nl. Telefoon (070) 385 87 07. Adres: Diamanthorst 187, 2592 GD 's-Gravenhage. Tehuizen publiceren intern eigen diensten, zie ook op internet: www.kerkindenhaag.nl

VOOR ADRESSEN VAN KERKEN ZIE PAGINA 6.
Aankondigingen voor oktober voor 15 september aanmelden via de website: kerkinderhaag.nl.

Meer agenda: kerkinderhaag.nl.

Open huis

Open huis met lezing, muziek, vesper en warme maaltijd. Toegang € 3.
Zo 2 sep, 14:30 u ■ Kloosterkerk

Grote Bazaar

Bazaar, fotostudio, loterij en versnaperingen.
Vr 31 aug, 15-19 u ■ Za 1 sep, 11-16 u ■ Maranathakerk

Veiling en advertentiespel

Op vrijdag veiling en advertentiespel met prijzen. Zaterdag bazaar met rommelmarkt, en orgelmuziek door o.a. Bert Mooiman.
Vr 7 sep, 18:30; Za 8 sep, 10 u ■ Nieuwe Badkapel

Chr. Residentie Mannenkoor

Repetitieavonden voor wie overweegt te gaan zingen in het mannenkoor.
Wo 5, 12, 19, 26 sep 19:45-22:15 u ■ Bergkerk ■ Info: 397 85 13 en www.crrmmannenkoor.nl

'Des Hommes et des Dieux'

Speelfilm over harmonie en conflict tussen monniken en moslims in Algerije. Kijken en bespreken. Toegang gratis.
Do 6 sep, 19:30 u ■ Bethelkapel

Vereniging 'De Christenvrouw'

Diapresentatie voor vrouwen over 'Natuur in Israël'
Do 13 sep, 9:45-12 u ■ Marcuskerk

Brainstorm jongeren over kerk

Jongeren zijn uitgenodigd voor het uitwisselen van opvattingen over de waarde van traditionele en nieuwe geloofs-gemeenschappen.
Zo 16 sep, 20 u ■ Houtrustrerk

Lezingen over joodse mystiek

Serie lezingen door dr. Marcel Kemp aan de hand van het boek 'Joodse Mystiek' van Sjeff Laenen. Eerste avond: 'wat is mystiek?'. Toegang € 4.
Do 20 sep, 20 u ■ Houtrustrerk

'Terug-in-de-tijd-dienst'

Zangdienst met oude psalmen, gezangen en liederen van Johannes de Heer. Met ds. J. Maasland.
Zo 23 sep 17 u ■ Bethelkerk

Symposium Bätz-orgel

Jubileum van het 250-jarige orgel in de Lutherse kerk. Symposium met sprekers van 10:30-15:45 u, een lunch, en een concert van 16:15-17:15 u. Dagkaart € 25. Met lunch € 30. Alleen concert € 8-10.
Za 29 sep ■ Aanmelden via batz250@nplamb.eu. Bij aanmelding & betaling vóór 10 sep: lunch gratis

Informatie over reorganisatie PGG op de website

In september neemt de algemene kerkenraad van de Protestantse Gemeente een 'voorgenomen besluit' over de sluiting van kerkgebouwen. Voor nieuws en discussie over de reorganisatie van de PGG, zie de website: kerkinderhaag.nl

Thema Vredesweek: 'Grondstoffen als bron voor Vrede'

AGENDA Het Haags Interkerkelijk Vredeswerk heeft voor de Vredesweek (15-23 september) een programma opgesteld met gevarieerde activiteiten.

Vredesfeest

Ontmoeting tussen mensen met verschillende religieuze en culturele achtergronden. Met muziek, zang- en dansgroepen, workshops voor kinderen.
Za. 15 sept. 12:30-16 u ■ Emmauskerk ■ Leyweg 930.

"Wij tegen Zij?"

Discussie over de gevolgen van politiek populisme voor (inter)nationale vrede.
Ma. 17 sept. 20 u ■ Gemeentecentrum Bethelkerk ■ Traviatastraat 25.

Oase van vrede

Gesprek over de mogelijkheid van duurzame vrede tussen joden en Palestijnen, christenen en moslims.
Ma. 17 sept. 20 u ■ Apostolisch Genootschap ■ Loevesteinlaan 170.

Prinsjesdagviering

Interlevensbeschouwelijke bijeenkomst over 'Bouwen met vertrouwen'.
Di. 18 sept. 10:30-11:15 u. ■ Grote Kerk ■ Rond de Grote Kerk 12.

Thema-avond

Thema-avond over 'Grondstoffen als bron voor vrede' en 'Een einde maken aan geweld door het delven van grondstoffen'. Met Jan Gruijters (IKV Pax Christi) en Coos Wentholt (HIVW).
Do. 20 sept. 20 u ■ Kloosterkerk.

Franciscus en islam

Lezing van em. pastor John Baptist over 'Franciscus als vredesapostel in gesprek met de islam'. Aanmelden bij secretariaat, tel. (070) 354 17 42.
Do. 20 sept. 20 u ■ Antonius Abtkerk ■ Scheveningseweg 233.

Vredesvieringen

Zo. 16 sept. 10:15 u ■ Evangelisch-Lutherse gemeente
Zo. 16 sept. 10 u ■ Engelstalige viering, 40 nationaliteiten Church of Our Saviour
Zo. 16 sept. 10:30 u ■ Oecumenische dienst Evangelische Broedergemeente
Ma. 17 sept. 19 u ■ Taizéviering Bethelkapel
Wo 19 sept. 12:45 u ■ Zolderkapel Oud-katholieke kerk
Za. 22 sept. 17:30 u ■ Taizéviering Christus Triumfatorkerk

Kroonbede en Prinsjesdagviering 2012 'Economische crisis is ook vertrouwenscrisis'

AGENDA 'Bidden om wijsheid'. En 'Bouwen aan vertrouwen'. Dat zijn de thema's van de twee bijeenkomsten deze maand aan de vooravond van het nieuwe parlementaire jaar.

OP DINSDAG 11 DECEMBER, EEN week voor Prinsjesdag, vindt de twaalfde Kroonbede plaats. Het is een christelijke gebedsbijeenkomst onder auspiciën van de landelijke Evangelische Alliantie en enkele Haagse kerken van orthodoxe snit. De publiek toegankelijke bijeenkomst, waarvoor ook politici worden uitgenodigd, begint om 20 uur in de Kloosterkerk. Het thema is dit jaar 'Investeren in gebed om wijsheid'. De bijeenkomst wordt zondag 16 september uitgezonden door de radio.

Prinsjesdag

Op de ochtend van Prinsjesdag, dinsdag 18 september, wordt het parlementaire jaar geopend met de zogeheten Prinsjesdagviering in de Grote Kerk, een brede interlevensbeschouwelijke bezinningsbijeenkomst. Ook die is voor iedereen toegankelijk en duurt van 10:30 tot 11:15 uur. Traditiegetrouw zijn veel kabinetsleden, Kamerleden en andere politici daarbij aanwezig.

Vertegenwoordigers van verschillende religieuze en levensbeschouwelijke tradities houden korte voordrachten over het thema 'Bouwen aan vertrouwen'. Voorzitter Ineke Bakker van Stichting Prinsjesdagviering: 'De economische crisis is ook een vertrouwenscrisis, en juist de tradities bieden inspiratie voor een groter vertrouwen, in elkaar, in God en in de toekomst.' Ineke de Vries, directeur van het Humanistisch Verbond, houdt de hoofdtoespraak. Verder werken mee: het Mama Verhalenkoor o.l.v. Astrid Serie, pastor Albert Abraham (Haagse migrantenkerken), zanggroep Ecclesia Den Haag, en representanten van boeddhistische, hindoeïstische, humanistische, bahá'íaanse, islamitische en joodse tradities. Er zijn ook altijd enkele schoolklassen aanwezig.

PERSONALIA

Lydia Penner

Lydia Penner, predikant van de doopsgezinde gemeente Den Haag, krijgt op 23 september de Menno Simons Predigtpris van de Mennonitengemeinde van Hamburg. Deze jaarlijkse internationale prijs is ingesteld door een gemeentelid, dr. Annelie Kümpers-Greve. De winnende preek moet een vredesgetuigenis zijn, een oecumenisch karakter hebben en inspelen op actuele vraagstukken.

Robert Reijns

Robert Reijns (26) is sinds deze maand de nieuwe eindredacteur van *Kerk in Den Haag*. Hij is free-lance journalist, cultureel antropoloog, maatschappijleerdocent en werkt ook voor de websites Nieuwwij.nl en Reliwerk.nl.

Reijns volgt Margot C. Berends op, die meer tijd wilde voor haar gezin, haar studie theologie en nieuwe opdrachten. Ze blijft als redactielid voor *KDH* schrijven en fotograferen.

advertentie

Ichthus boekhandels vormen een regionale groep van 4 christelijke boekhandels, waar vrijwilligers en beroepskrachten samen werken aan de verkoop van een breed assortiment van bijbels, boeken en muziek. Voor onze winkel in Den Haag zijn we op zoek naar:

vrijwillig(st)ers
voor minimaal 5 uur p/week of meer

Taak:

- Zelfstandig adviseren en verkopen van bijbels, boeken, muziek,
- Zorg en aandacht geven aan de winkel-inrichting, etalage en presentatie;

Reageren?
Stuur een e-mail naar asm@ichthusboekhandel.nl of bel 070 3800576 en vraag naar Anton Smit.

Ichthusboekhandel Pelgrim, Korte Poten 42, 2511EE Den Haag

Functie-eisen:

- Redelijke Engelse taalbeheersing
- Computervaardigheden
- Belangstelling voor boeken, muziek
- Positieve christelijke levenshouding
- Woonachtig in Den Haag e.o.

ichthus boekhandel
bijbels boeken muziek

COLOFON
KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

September 2012, jaargang 15, nr. 148.

Uitgave van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage-Oost en de Rooms-Katholieke Stadsstichting Vliethaghe.

Contact:
redactie@kerkinderhaag.nl
Tel. (070) 397 24 88,
Folke Bernadottestraat 44,
2522 NZ Den Haag

Hoofdredacteur: Jan Goossens
Eindredactie: Robert Reijns

Redactie: Henk Baars, Margot C. Berends, Rob van Essen, Jonathan van der Geer, Hens Haec, Margreet Klokke, Anneke Leewis-Bickes, Paul Schott, Claartje Vinkesteyn, Marijke Witteman.

Overige medewerkers:
Rogier Chang (fotografie), Sharda Dihal en Jaap van den Berg (rubriek kerkdiensten), Lemuel (website), Pieter van Schouwenburg (vormgeving), Hanneke Gelderblom (column).
Druk: JP Offset.

ADVERTENTIES:
WWW.KERKINDENHAAG.NL
E-MAIL: INFO@KERKINDENHAAG.NL
TEL. KANTOORUREN: 06 - 30 16 48 20.

Los postabonnement:
€ 17,50 per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: pgdh@xs4all.nl
of 385 87 07.
Rek.nr. 777 49 10 t.n.v.
Kerk in Den Haag.

INGEZONDEN

Opheffing IKW

IKW (Interkerkelijke Commissie Woonruimtebemiddeling) heeft door de jaren heen veel goed werk gedaan (Kerk in Den Haag, juli/augustus). En het CDA heeft de afgelopen jaren op verschillende manieren het IKW geholpen. Maar in deze tijd waarin de gemeente meer dan 150 miljoen euro moet bezuinigen, moeten we goed nadenken op welke wijze we dat vormgeven. De woningcorporaties hebben aangegeven dat ze de kwetsbare doelgroepen willen ondersteunen. Hiermee gaan niet alleen de corporaties terug naar hun kerntaak, maar gaan kwetsbare groepen ook weer bij de gewone volkshuisvesting horen. Wij begrijpen dat het IKW teleurgesteld is dat de gemeente geen middelen meer beschikbaar heeft voor het voortbestaan, maar wij staan vol voor de doelgroep van het IKW.

GERT-JAN BAKKER
CDA-RAADSLID

BIJBELS QRS NATUUR EN SCHEPPING

INONS SPRAAKGEBRUIK BETEKENEN DE BEGRIPPEN 'natuur' en 'schepping' voor velen hetzelfde. Wie zorg heeft voor de schepping bekommert zich om het lot van de natuur. Het enige verschil zit 'm hooguit in degene die het woord hanteert. Wie het woord 'schepping' gebruikt laadt de verdenking op zich dat hij of zij een kerkelijke achtergrond heeft. Het woord natuur is minder belast.

Onder natuur (of schepping) verstaan we doorgaans de wereld zoals die is, met alles wat daarop groeit en bloeit en ons telkens weer boeit. Het is (natuurlijk) goed als we ons beijeren vóór natuurbescherming of behoud van de schepping. Maar het geval wil dat in het bijbelse taalgebruik onder het woord schepping iets anders wordt verstaan dan wat wij de bestaande wereld of natuur noemen. Volgens veel bijbelschrijvers lijkt onze

wereld veel meer op het tegendeel van wat de bijbel onder schepping verstaat. De natuur kan ogenschijnlijk mooi en indrukwekkend zijn, maar ze is ook vaak hard en wreed, om niet te zeggen meedogenloos. Met al haar schoonheid kan de natuur soms wel een beeld zijn van de schepping, maar schepping en natuur zijn beslist niet hetzelfde. In de natuur heerst het recht van de sterkste. En wie niet sterk (of slim) genoeg is gaat eraan. In de natuurlijke wereld moet je groot, flink en sterk zijn en baas boven baas, anders red je het niet. Natuur is 'survival of the fittest'. In de schepping gaat het om het recht van de zwakste en de minste en kwetsbaarste. Ook die, nee juist die, moeten kunnen leven. In de schepping gaat het niet om macht maar om de mens. Of liever: om het mensenkind. Want de mens is een kwetsbaar schepsel dat van alle kanten bedreigd wordt en dus bescherming nodig heeft.

Zo gaat het in het scheppingsverhaal van Genesis 1 om de mens. Het licht (dat het donker verdrijft) krijgt tot taak 'dag-voor-de-mens' te zijn. En de grote koepel boven hem moet het 'hemelse dak' voor hem zijn tegen alles wat boven zijn hoofd hangt. En zo moet er ook veilige en vruchtbare aarde zijn, wil de mens echt kunnen wonen en leven. De schepping, die goed is, stelt onze 'natuurlijke' wereld onder kritiek. De schepping is (geschiedt) daar waar aan het recht van de sterkste dat zo vaak ten koste gaat van de zwakste, een eind wordt gemaakt. Schepping is (geschiedt) daar waar mensen elkaar oproepen om valse heren en goden niet langer te gehoorza-

men maar om met elkaar vrede te stichten. Daarom beginnen veel samenkomsten met de proclamatie: 'Onze hulp is in de naam van JHWH', waarop dan alle hoorders antwoorden met: 'de Schepper van hemel en aarde'. Ik vind het jammer dat deze laatste zin vaak anders wordt gezegd. Dan zegt men meestal een verleden tijd: 'die hemel en aarde gemaakt heeft'. Maar bij schepping gaat het niet allereerst om een daad uit het verleden maar om een scheppende daad in het heden. De Schepper met zijn schepping schept in het heden wat voor de mensenkinderen nodig is om te leven en te doen leven. Zijn hulp hebben wij nodig. Want hij schept altijd tijd en plaats om te leven.

GERRIT DE GROOT

Dolf Tielkemeijer, predikant van de Thomaskerk, en emeritus-predikant Gerrit de Groot schrijven om beurten een aflevering van deze theologische rubriek. De titel is een knipoog naar het befaamde boek *Bijbels ABC* van K.H. Miskotte.

In de Theresia van Avilakerk gaat de bezoeker op in de sfeer van deze negentiende-eeuwse rooms-katholieke kerk.

Theresia van Avilakerk

‘We hebben de knoop doorgehakt’

AGENDA Drommen liefhebbers gaan op Open Monumentendag de stad in. Tip 1: een verborgen kerk aan het Westeinde.

EEN GEBOUW WAAR OP OPEN Monumentendag veel bezoekers op af komen, is de Theresia van Avilakerk, min of meer verscholen achter het Westeinde. De voorveer van deze negentiende-eeuwse waterstaatskerk – de enige in zijn soort in Den Haag – is net weer in de verf gezet. De kleuren

schitteren weer: gebroken wit en oker. De kerk, een rijksmonument, staat op historische grond, het Spaanse Hof. Een fraaie toegangspoort is het enige bouwsel dat nog herinnert aan het middeleeuwse Huis van Assendelft dat er ooit stond. Het maakte later plaats voor de Spaanse ambassade. Daarvan werd de kapel later vervangen door een kerk; eerst een schuilkerk en begin negentiende eeuw door het huidige forse gebouw, dat in de handen van de jezuïeten kwam.

Het interieur van de neoclassicistische driebeukige hallenkerk ziet er, op wat lekkageplekken na, goed uit. Meubilair, preekstoel, orgel, biechtstoelen, beelden en schilderijen zijn gemaakt door Belgische kunstenaars. Ook de kerk zelf is ontworpen door een Belg, Tieleman Suys uit Brussel, hofarchitect van de eerste Belgische koning Leopold I. In 1841 werd de kerk ingewijd. De glas-in-loodramen, geplaatst rond 1900, zijn van een Nederlander, C. van Straaten uit Utrecht. Een karakteristiek gebouw dus, maar

wat doe je ermee? Ruud Wiegant is beheerder en bestuurslid van de Ignatiusparochie (Elandstraat), die eigenaar is. Op zondag wordt de kerk verhuurd aan Polen. Verder is het gebouw, vanwege zijn intieme karakter, in trek bij trouwen en uitvaarten. Ook zijn er concerten.

Wiegant: ‘We hebben van het Rijk subsidie gekregen voor restauratie van het interieur. Maar een derde van de totale restauratie moeten we zelf opbrengen. Dat is veel.’ Als het aan hem ligt, wordt in ieder geval ook de grote kelder opgeknapt. Wie nu naar het toilet wil, moet naar buiten.

Lange tijd zat de parochie min of meer in de maag met de Westeinderkerk. Wiegant: ‘We verkeerden in een vacuüm. Niemand wist wat het beste was. Nu hebben we de knoop doorgehakt. We gaan restaureren en het gebouw nog meer een culturele bestemming geven.’ Voor Open Monumentendag heeft zoon Matthijs een film over de historie van het gebouw gemaakt. Dat is gemakkelijk, want nu hoeft zijn vader niet de hele dag hetzelfde verhaal te vertellen. Want ook dit jaar zal de toeloop waarschijnlijk groot zijn.

GEOPEND: ZATERDAG 8 SEPTEMBER, 12-17 UUR. WESTEINDE 12 A.

Bethelkapel

‘Zorgmanagers zijn blaaskaken zonder liefde’

KERKENTEST Onconventioneel, of in gewoon Nederlands: een beetje maf. Dat is ds. Cees Spaans. Hij blaast met zijn anekdotes en tussenwerpsels een frisse wind door de wat stoffige Bethelkapel, een van de kerken die het risico lopen gesloten te worden.

ik vermoed dat hij dit compliment wel kan waarderen. Inderdaad, het is een kritische kerkdienst, waarin hij zich opwindt over geldverslindende sportevenementen, over managers in de zorg (‘witteboordencriminelen, blaaskaken die zelf nog nooit een pleister geplakt hebben’) en over 3D-printers ‘die bij wijze van spreken deze paas-

‘Die jongens van het Nederlands Bijbelgenootschap zijn toch echt niet dom, maar vreemd dat ze deze tekst vertalen met “de liefde is de meeste” of “de grootste”. Ik vertaal het als: de liefde is het belangrijkste. Zó doet de tekst een appél op de lezer. U mag dat onthouden, want ik heb u er nu op aangesproken.’

Opnieuw geboren

‘Ik eindig met een gedicht’, zegt Spaans, en hij citeert ‘De Heer heeft mij gezien en onverwacht ben ik opnieuw geboren en getogen’. Er volgen nog vijf minuten vol slotanekdotes. Na het ‘amen’ improviseert de organist spontaan op de melodie van het geciteerde gezang.

Bij de koffie hoor ik hoe gemeenteleden praten over een mogelijke sluiting van dit kerkgebouw. Ik snap dat ze deze vertrouwde gemeenschap zouden missen. Maar het kerkje vind ik eigenlijk erg lelijk. Stiekem denk ik: gaat daar nu zoveel aan verloren? Tot ik een vrouw spreek die zegt dat ze dit gebouwtje zo intiem vindt.

Ik voel me beschaamd: inderdaad, de liefde is het belangrijkste. Ik verlaat de Bethelkapel met ‘een levend hart en nieuwe ogen’.

MARGOT C. BERENDS

Wat opviel: De oprechte blijheid van degene die de collecte extra aanbevolen heeft. ‘Van de opbrengst kunnen vijftig mensen in de Sahel een maand leven!’

IK WAARSCHUW U: DIT WORDT EEN kritische dienst!

Na het openingsgezag, nog voordat hij votum (zegenwens) en groet uitsprekt, steekt ds. Cees Spaans (uit Oegstgeest, emeritus vlootpredikant) al een lang inleidend verhaal af tegen de gemeente. Hij legt hierin uit waarom niet de zieke Axel Wicke – die op het rooster staat – maar hijzelf deze dienst in de Bethelkapel (Valkenbos) leidt. En dat hij vanuit zijn marineverleden wel gewend is op het laatste moment gevraagd te worden. Aanvankelijk staan we vol eerbied de zegenbede af te wachten, maar allengs wordt de situatie een beetje lachwekkend: voor wie staan we hier nu eigenlijk zo plechtig?

3D-printers

Naarmate de dienst vordert, besef ik dat Spaans een man is die je veel vergeeft. Hij is gewoon een beetje maf; en

De Bethelkapel. Lelijk? Nee, intiem.

kaars kunnen uitprinten in Amerika; maar wordt een mens nu wezenlijk beter van dit soort techniek?’

De rode draad van zijn preek, die Spaans op een papertje heeft staan, vult hij ter plekke en met verve in met allerlei voorbeelden: zo wordt ‘de waan van de dag’ afgezet tegen wat Paulus in 1 Corintiërs 13 het belangrijkste in het leven noemt: de liefde. Ja, dat zet Spaans ook nog even recht:

Exposities in Scheveningen

Een scheepje voor de Oude Kerk

AGENDA Ook Scheveningen loont zich op Open Monumentendag voor een uitstapje. Tip 2: de Oude Kerk.

MET DE BRANDING OP GEHOORSafstand, is de Oude Kerk nog altijd het historische middelpunt van het oude vissersdorp Scheveningen. De laat-gotische pseudobasiliek uit de vijftiende eeuw ziet er piekfijn uit: een lust voor het oog. Drie activiteiten trekken dit jaar op Open Monumentendag de aandacht: twee exposities en de start van een publieksactie om in de kerk een miniatuur-vissersscheepje op te hangen.

Evert de Niet is een groot kenner van de Scheveningse geschiedenis. Hij heeft de expositie ‘Kerkelijk erfgoed op Scheveningen’ ingericht. Verder is er een fototentoonstelling van oude straatgezichten, de haven, klederdrachten en andere bezienwaardigheden.

Schilderijen van Mesdag

’s Middags wordt het startsein gegeven van de actie om geld in te zamelen voor een ‘kerkscheepje’ in de Oude Kerk. Overal in het land zijn in (voormalige) vissersdorpen kerkscheepjes te bewonderen. Alleen Scheveningen had nog niets. Op initiatief van Heleen van der Weel, ex-beiaardier en organiste van

de Oude Kerk, moet daar nu verandering in komen.

De keuze is gevallen op een miniaturbomschuit. De bomschuit is het platte scheepstypet dat in Scheveningen het langst in gebruik is geweest. Het is op tal van schilderijen, onder andere van Mesdag, afgebeeld. Het wordt een kerkscheepje van tachtig bij veertig centimeter, gemaakt naar originele tekeningen. Het wordt vervaardigd door modelbouwer Herman Visser uit Papendrecht.

Bomschuit op het strand (H.W. Mesdag).

Hendrik Grootveld, betrokken bij de actie, zegt: ‘We hebben drieduizend euro nodig. Vanaf tien euro kan iedereen een ‘scheepspart’ kopen, zoals een aandeel in de zeevaart heet. Op Monumentendag 2013 hopen we het scheepje te onthullen.’

GEOPEND: ZATERDAG 8 SEPTEMBER, 11-17 UUR. OUDE KERK SCHEVENINGEN.

GELDERBLOM

WAT BEPAALT UW STEM?

WANNEER IK DIT STUKJE SCHRIJF IS HET half augustus, een maand voor de Kamerverkiezingen. In het kiesdistrict Den Haag doen 21 partijen mee.

Omdat ik al jaren meedoe aan *peil.nl* van Maurice de Hond weet ik dat zijn enquêtevragen vrijwel nooit over inhoudelijke partijverschillen gaan. Zo wordt de indruk gewekt dat de kiezer kan bepalen wie straks minister-president wordt. De vragen luiden al een paar weken of je straks wellicht ‘strategisch’ gaat stemmen op één van de twee partijen, die nu in zijn peiling de grootste zijn. Helaas: foute suggestie. De kiezer heeft daar niets over te zeggen. Regelmatig lees je ook dat er te veel partijen in de

Tweede Kamer zitten. Moet er geen kiesdrempel komen? Simpel antwoord: die is er al. Het is de kiesdeler, het aantal geldig uitgebrachte stemmen gedeeld door het aantal zetels, 150. Pleidooien voor verhoging van de kiesdrempel hoor je alleen van de grote partijen. Zij hebben er baat bij. Ook deze keer zijn er weer een paar *one issue*-partijen. Het valt mij op hoezeer die inspelen op boze burgers. Denk aan boze gepensioneerden, die het net als vele anderen met een iets kleiner budget moeten doen. En fundamentalistische dierenliefhebbers, die hun wetgevingsarbeid focussen op de laatste minuten van een dier.

Dan zijn er partijen die zich op grotere groepen richten. Op mensen die rechten verworven heb-

ben en daar moeilijk afstand van willen doen. Ook hier wordt op ontevredenheid ingespeeld. Er wordt iets afgepakt waarop je gerekend hebt, zoals pensioen op je 65ste. Ook al werd indertijd, toen Willem Drees deze leeftijd invoerde, al gesproken over een latere datum, wanneer we allemaal gezonder en dus ouder zouden worden. Dat met het botweg vasthouden aan eigen rechten andere groepen er veel meer op achteruitgaan, komt nauwelijks aan de orde. Als je zielig of boos bent, heb je pas een onderwerp voor de krant of de tv. Dat is weer gratis reclame voor de ‘nee-zegpartijen’, die van alles beloven zonder te zeggen hoe we het gaan betalen. Of willen we net als Griekenland richting faillissement gaan? Alleen sportmensen die een me-

daille halen en daar jarenlang keihard voor hebben getraind, en zich feestjes hebben ontzegd, mogen als tevreden mensen op tv. Gewone hardwerkende en tevreden mensen zijn kennelijk niet interessant: niet voor peilingen en niet voor de media.

Gelukkig zijn er ook partijen die inspelen op de bereidheid nu een stapje terug te doen, zodat we aan onze kinderen een beetje welvarend Nederland kunnen overdragen. En nu maar hopen dat zij de kans krijgen u te overtuigen dat ‘meer uitgeven dan er binnenkomt’ ons uiteindelijk allemaal de das omdoet.

HANNEKE GELDERBLOM-LANKHOUT